

Fimmtudaginn 6. febrúar 1997.

Nr. 169/1996.

Protabú Ístess hf.

(Jóhannes Sigurðsson hrl.)

gegn

T. Skretting A/S

(Skúli Th. Fjeldsted hrl.)

og gagnsök

Hlutafélög. Hlutfjárhækkun. Gjaldþrotaskipti. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Pétur Kr. Hafstein.

Aðaláfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 3. maí 1996, og krefst hann þess aðallega, að gagnáfrýjandi verði dæmdur til að greiða sér 43.980.807 krónur með dráttarvöxtum frá 21. júní 1991 til greiðsludags. Til vara krefst hann greiðslu úr hendi gagnáfrýjanda, að fjárhæð 47.275.517 krónur, með dráttarvöxtum frá 1. desember 1991 til greiðsludags. Í báðum tilvikum krefst hann þess, að gagnáfrýjandi verði dæmdur til greiðslu málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi áfrýjaði með stefnu 12. júlí 1996, og krefst hann aðallega staðfestingar hins áfrýjaða dóms með þeirri breytingu, að honum verði dæmdur málskostnaður í héraði úr hendi aðaláfrýjanda. Einnig krefst hann málskostnaðar fyrir Hæstarétti. Til vara krefst hann lækkunar á kröfum aðaláfrýjanda og málskostnaðar úr hans hendi í héraði og fyrir Hæstarétti.

Nokkur ný skjöl hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

I.

Ístess hf. var stofnað 24. maí 1985 af gagnáfrýjanda máls þessa, hlutafélaginu T. Skretting, með aðsetri í Stafangri í Noregi, Síldarverksmiðjunni í Krossanesi, Kaupfélagi Eyfirðinga á Akureyri, Iðnþróunarfélagi Eyjafjarðar hf. og Alaska hf. Tilgangur félagsins samkvæmt stofnsamningi var að hafa með höndum framleiðslu og sölu

á fóðri til fiskeldis og loðdýraræktar. Hlutfé í upphafi nam 2.000.000 krónum, en ákveðið var í stofnsamningi, að þegar ákvörðun hefði verið tekin um byggingu fóðurverksmiðju í Krossanesi, skyldi hlutfé hækka í 15.000.000 krónur, og skuldbundu stofnendur sig til þátttöku í hækkuninni þannig, að gagnáfrýjandi skyldi eiga 48% aukningarinnar, en Síldarverksmiðjan í Krossanesi og Kaupfélag Eyfirðinga 26% hvort.

Sama dag og félagið var stofnað, var gerður leyfis- og sölusamningur milli gagnáfrýjanda og hins nýstofnaða hlutafélags, en samkvæmt honum var Ístess hf. leyft að nýta sér þekkingu og tæknilegar upplýsingar gagnáfrýjanda, sem var leyfisveitandi fyrir svokallaðar Tess-framleiðsluvörur. Skyldi Ístess hf. greiða gagnáfrýjanda 3,3% af nettóverksmiðjuverði Tess-vara, sem fyrirtækið framleiddi.

Eins og fram kemur í héraðsdómi, var ákveðin hlutafjárhækkun á aðalfundi Ístess hf. 5. apríl 1990 úr 80.000.000 krónum í 199.231.000 krónur. Af gögnum málsins og framburði forsvarsmanna hluthafanna fyrir dómi verður ráðið, að hlutafjárhækkunin hafi verið liður í fjárhagslegri endurskipulagningu félagsins og komið til eftir viðræður við helsta viðskiptabanka þess, Landsbanka Íslands. Á stjórnarfundum Ístess hf. 7. febrúar 1990 kom fram, að bankinn vildi, að hluthafar legðu fram samtals 135 milljónir króna í samræmi við hlutafjáreign sína. Af hálfu gagnáfrýjanda var lýst yfir því, að félagið vildi ekki taka þátt í hlutafjargreiðslu nú. Af hálfu Ístess hf. var lagt til, að fjárhagsvandræði félagsins yrðu leyst með því, að hinir íslensku eigendur legðu fram 70 milljónir króna í nýju hlutfé, en gagnáfrýjandi tæki við hlutabréfum sem greiðslu fyrir framleiðsluleyfi næstu 5 árin, þar til félagið ætti 2/3 hlutafjár.

Á aðalfundinum 5. apríl 1990 virðist svo sem stjórnin hafi lagt fram tillögu, þar sem svo sagði í upphafi:

„Hluthafafundur í Ístess hf., haldinn 5/4 1990 á hótél Flugl, Keflavík, þar sem eru fulltrúar 100% hlutafjár, ákveður að auka hlutfé félagsins á eftirfarandi hátt:

1. Hlutfé félagsins aukist með 62.000.000 kr. Aukningin skiptist svo:

Akureyrarbær
KEA

35.000.000 kr.
10.000.000 kr.

Bygðastofnun	10.000.000 kr.
Hraðfrystistöð Þórshafnar hf.	7.000.000 kr.
Alls	62.000.000 kr.

Gjaldddagi er 25. apríl 1990. Ef greitt er síðar, skal leggja vexti við greiðsluna með meðalvaxtafæti skuldabréfa, sem ekki eru vísitölutryggð, og Seðlabanki Íslands skráir (nú 29,3% á ári).

2. T. Skretting skal auka hlutafé félagsins með fjárhæð, sem svarar til greiðslna Ístess fyrir framleiðsluleyfi til T. Skrettings, þar til T. Skretting á aftur 48% hlutafjár. Þetta skal gerast þannig, að T. Skretting taki hlutabréf sem greiðslu fyrir framleiðsluleyfi á þennan hátt:“.

Síðan er nánar skýrt, hvernig reikna skal greiðslur gagnáfrýjanda. Í lok tillögunnar segir:

„Þegar hlutafjáraukning samkvæmt lið 1 hefur verið greidd, verður hlutafé félagsins 142.000.000 kr. Eftir 2. hlutafjáraukningu, þegar hlutur T. Skrettings er aftur orðinn 48%, verður heildarhlutafé félagsins orðið 199.231.000 kr.“

Í fundargerð aðalfundarins er ekkert bókað um ofangreinda tilögu, en í 9. lið fundargerðarinnar segir svo í íslenskri gerð hennar:

„9. Breytingar á samþykktum. Stjórnin leggur til þessar breytingar á 4. lið samþykktar: Hlutafé félagsins er 199.231.000 kr. . . . Nafnverð hlutabréfa skal vera 1.000 kr., 10.000 kr., 100.000 kr. og 1.000.000 kr. Atkvæði fylgja þó aðeins hlut, hafi hluturinn verið greiddur.“

Með bréfi framkvæmdastjóra Ístess hf. 30. apríl 1990 til gagnáfrýjanda er greint frá því, að hinir íslensku hluthafar hafi greitt sinn hlut í aukningunni, 62.000.000 krónur. Hins vegar spyrji Landsbanki Íslands um hlut gagnáfrýjanda. Er þess óskað, að gagnáfrýjandi sendi hið fyrsta formlegt svar um hlut sinn í hlutafjáraukningunni.

Bréfi þessu svaraði gagnáfrýjandi 2. maí 1990, og segir svo í upphafi bréfs hans:

„Við staðfestum hér með, svo að allt sé rétt, að við erum samála um hlutafjáraukninguna, sem ákveðin var á aðalfundi félagsins 5. apríl 1990. Aðild okkar að fjáraukningunni verður þannig: T. Skretting A/S skal auka hlutafé félagsins með fjárhæð, sem svarar til þess, sem Ístess greiðir í framleiðsluleyfisgjald til T. Skrettings,

þar til T. Skretting á 48% hlutafjár. Þetta skal gerast með því, að T. Skretting tekur við hlutabréfum sem greiðslu fyrir framleiðsluleyfi á eftirfarandi hátt:“. Í framhaldi þess er lýst nánar greiðslutilhögun í samræmi við tillögu þá, sem áður er vitnað til.

Fyrir liggur í málinu, að eftir þessu var farið, og er óumdeilt, að þar til gagnáfrýjandi sagði upp leyfis- og framleiðslusamningnum, hafi framleiðslugjaldi, að fjárhæð 20.037.919 krónur, verið breytt í hlutafé, og er einnig óumdeilt, að eftir hafi þá staðið 37.193.082 krónur miðað við þá hlutafjáráukningu, sem gagnáfrýjandi hafði skrifað sig fyrir.

Framkvæmdastjóri Ístess hf. tilkynnti Hlutafélagaskrá 5. september 1990, að á aðalfundi félagsins 5. apríl hefði verið „ákveðið að auka hlutafé úr 80.000.000 kr. í 199.231.000 kr. Þegar hafa 62.000.000 kr. verið greiddar inn af aukningunni“. Tilkynning þessi birtist í 3. tölublaði Lögbirtingablaðsins 1991, sem kom út 8. janúar það ár.

Með bréfi til Ístess hf. 8. júní 1991 tilkynnti gagnáfrýjandi, að hann segði upp leyfis- og sölusamningi aðilanna frá 24. maí 1985, þar sem Ístess hf. hefði verið ógjaldfært frá 31. mars 1991. Af hálfu aðaláfrýjanda er því haldið fram, að með þessari uppsögn hafi allur grundvöllur fyrir áframhaldandi rekstri Ístess hf. brostið, en 21. júní 1991 var félagið tekið til gjaldprotaskipta.

II.

Þegar litið er til bókunar aðalfundar í fundargerðabók Ístess hf. 5. apríl 1990 og bréfs gagnáfrýjanda til félagsins 2. maí 1990, verður að líta svo á, að legið hafi fyrir gilt og skuldbindandi hlutafjárloforð gagnáfrýjanda, en samkvæmt því skyldi hlutur hans í aukningunni nema 57.231.000 krónum. Ljóst er hins vegar, að samkomulag var um það með öllum hluthöfum, að hlutafjáráukning gagnáfrýjanda skyldi greidd með tilteknum hætti, sem áður er lýst. Samkvæmt 31. gr. laga um hlutafélög nr. 32/1978, sem giltu á þessum tíma, gat greiðsla nýrra hluta farið fram með þessum hætti, ef hluthafafundur setti reglur um það. Eins og áður er fram komið, var ekkert sérstakt bókað um þetta í sjálfri fundargerð aðalfundar 5. apríl 1990, og tilkynning til Hlutafélagaskrár 5. september sama ár bar ekkert slíkt með sér. Gagnáfrýjandi hafði engin mótmæli uppi við ráðherra þess efnis, að áskrift hans að hlutafé, að fjárhæð 57.231.000, væri ekki

bindandi, eins og rétt var að gera við þessar aðstæður samkvæmt 33. gr., sbr. 7. gr. hlutafélagalaga. Þar með var skilyrði gagnáfrýjanda brott fallið samkvæmt 2. mgr. 7. gr. Líta verður hér til þess, að gagnáfrýjandi átti fulltrúa í stjórn Ístess hf. bæði fyrir og eftir aðalfundinn, og var það framkvæmdastjóri gagnáfrýjanda, sem þar sat. Hann var á aðalfundinum 5. apríl og tók þátt í undirbúningi stjórnar fyrir hann. Hann gat fylgst með því, hvernig ákvarðanir væru bókadar. Fram kom í framburði hans fyrir dómi, að hann hefði orðið „dálítið undrandi“, þegar hann las orðalag 9. liðar fundargerðarinnar. Hafi hann spurt framkvæmdastjórnann um þessa bókun og hann svarað því til, að þar væri því rétt lýst, sem gert hefði verið. Stjórnarmenn hlutafélags bera ábyrgð á, að tilkynningar til Hlutafélagaskrár séu réttar, sbr. 52. gr. hlutafélagalaga. Gagnáfrýjandi hafði og tók á því í 6 mánuði, eftir að tilkynning birtist í Lögbirtingablaðinu 8. janúar 1991, að höfða mál vegna hennar, ef hann taldi rétti sínum hallað, sbr. 6. mgr. 148. gr. hlutafélagalaga. Verður ekki á það fallist, að fulltrúi gagnáfrýjanda geti borið fyrir sig vanþekkingu á íslenskum lögum eða ókunnugleika um tilkynningar til lögmælt skráningaraðila. Enn fremur verður að hafa í huga, að gagnáfrýjandi var stærsti hluthafi í Ístess hf. og hafði yfirburðastöðu gagnvart félaginu frá upphafi í skjóli hlutafjáreignar sinnar og fyrrgreinds leyfis- og sölusamnings.

Með hliðsjón af framansögðu og þegar virtir eru hagsmunir lánardrottna Ístess hf., er hlutu að treysta á hlutafjárauðningu samkvæmt hinni birtu tilkynningu hlutafélagsins, sem var í samræmi við bókun aðalfundar þess, verður að telja gagnáfrýjanda bundinn við hlutafjárloforð sitt.

III.

Gagnáfrýjandi hefur lýst kröfu hjá aðaláfrýjanda, að fjárhæð 3.476.052,23 danskar krónur, sem hann krefst, að skuldajafnað verði við kröfu aðaláfrýjanda. Krafa þessi hefur verið viðurkennd sem almenn krafa í búið. Af hálfu aðaláfrýjanda er skuldajafnaðarkröfunni mótmælt.

Við gjaldþrotaskipti hlutafélags koma eignir búans ekki til skipta milli hluthafa fyrr en að greiddum kröfum lánardrottna, sbr. 2. mgr.

113. gr. hlutafélagalaga. Verður ekki talið, að unnt sé að skuldajafna viðskiptakröfu gagnáfrýjanda á hendur þrotabúinu við kröfu á hendur honum um ógreitt hlutafé. Er skuldajafnaðarkröfu hans því hafnað.

IV.

Samkvæmt framansögðu verður gagnáfrýjandi dæmdur til að greiða aðaláfrýjanda það, sem eftir stóð af hlutafjárloforði hans. Ágreiningslaust er, að sú fjárhæð nemur 37.193.082 krónum. Aðaláfrýjandi hefur reiknað vísitöluhækkun á fjárhæðina frá apríl 1990 til 21. júní 1991, og nemur vísitöluhækkunin 3.044.135 krónum miðað við lánskjaravísitölu. Þá eru reiknaðir vextir á fjárhæðina þannig uppreiknaða fyrir sama tímabil, og er miðað við meðalvexti samkvæmt ákvörðun Seðlabanka Íslands á verðtryggðum útlánum. Nemur vaxtafjárhæðin 3.743.590 krónum, og samtals nema þessar fjárhæðir 43.980.807 krónum, sem er aðalkrafan í málinu. Vísitölu- og vaxtareikningur aðaláfrýjanda er í samræmi við þá tilhögun, sem vera átti á greiðslu hlutafjárloforðs gagnáfrýjanda, sbr. áðurnefnt bréf hans 2. maí 1990. Verður krafa aðaláfrýjanda um greiðslu á 43.980.807 krónum því tekin til greina. Eftir atvikum þykja ekki efni til að dæma gagnáfrýjanda til greiðslu dráttarvaxta af fjárhæðinni fyrr en frá uppsögu héraðsdóms 29. mars 1996. Beri fjárhæðin vexti í samræmi við 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 21. júní 1991 til þess dags.

Dæma ber gagnáfrýjanda til að greiða aðaláfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð :

Gagnáfrýjandi, T. Skretting A/S, greiði aðaláfrýjanda, þrotabúi Ístess hf., 43.980.807 krónur með ársvöxtum samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 21. júní 1991 til 29. mars 1996, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga frá þeim degi til greiðsludags.

Gagnáfrýjandi greiði aðaláfrýjanda 900.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

S é r a t k v æ ð i Hjartar Torfasonar

Þegar ákveðið var 5. apríl 1990 að auka hlutafé í Ístess hf., var um það fjallað á stjórnarfundum og aðalfundi í félaginu, sem haldnir voru í Keflavík þennan dag og sóttir af sömu mönnum. Telja verður ljóst, að stjórnin hafi samþykkt að leggja fyrir aðalfundinn hina ýtarlegu tillögu um hlutafjárukningu í tvennu lagi, sem fyrir liggur í málinu. Jafnframt sé ljóst, að þetta hafi verið gert þannig, að tillagan hafi komið fram á aðalfundinum og verið samþykkt þar, þótt hún hafi ekki ratað inn í hina rituðu fundargerð hans. Sést það meðal annars af bréfi því, sem fundarritarinn, framkvæmdastjóri Ístess hf., ritaði gagnáfrýjanda 30. sama mánaðar, en hann sendi þar ljósrit af tillögunni með beiðni sinni um formlega staðfestingu þess, hvernig hlutöku gagnáfrýjanda í aukningunni yrði hagað. Var staðfesting hans í bréfi 2. maí 1990 að öllu leyti í samræmi við efni tillögunnar.

Samkvæmt þessu átti hlutafjárukning annars vegar að fara fram með þeim hætti, að þrír innlendir hluthafar legðu fram 62.000.000 krónur í reiðufé og fengju hluti á því nafnverði. Hins vegar skyldi gagnáfrýjandi leggja fram hlutafé, sem endanlega yrði 57.231.000 krónur að nafnverði og greitt ársfjórðungslega á nokkrum árum af tekjum hans, sem þá væru til orðnar á grundvelli leyfis- og sölusamnings milli hans og félagsins. Yrði þess gætt eftir umsaminni reiknireglu, að greiðslur yrðu þá leiðréttar frá nafnverði með tilliti til verðlagsbreytinga hverju sinni. Þegar samþykktum félagsins var breytt í það horf á aðalfundinum, að hlutafé yrði 119.231.000 krónum hærra en áður og atkvæðisréttur skyldi fylgja þeim hlutum einum, sem búið væri að greiða fyrir, var það sýnilega gert í góðri trú aðila um það, að samræmi gæti talist milli þessa og þeirrar tilhögunar, sem vera átti á aukningunni. Er þannig ekki unnt að líta svo á, að breytingin á félagssamþykktum hafi raskað stöðu gagnáfrýjanda sem áskrifanda að hlutafé frá því, sem á var kveðið í tillögunni um aukninguna sjálfa.

Þegar framkvæmdastjóri sendi Hlutafélagaskrá tilkynningu um aukninguna mörgum mánuðum síðar, lét hann ekki annars getið en þess, að ákveðið hefði verið á aðalfundi félagsins að auka hlutafé úr

80.000.000 krónum í 199.231.000 krónur og að 62.000.000 krónur af aukningunni væru þegar greiddar. Því var ekki lýst, hvort áskrift væri fengin að mismuninum, og þess var að engu getið, hvernig greiðslu á honum yrði hagað. Af skjölum málsins verður ekki séð, að sönnur fyrir lögmæti aukningarinnar eða önnur stuðningsgögn hafi verið látin fylgja til Hlutfélagaskrár. Verður þannig að meta tilkynninguna eftir efni hennar sjálfrar. Í því fólst það, að hlutfjár-aukning hefði verið ákveðin, en ekki hitt, að henni væri lokið. Var hún þannig engu fremur til þess fallin að raska fyrrgreindri stöðu gagnáfrýjanda.

Í samræmi við þetta verður að líta svo á, að gagnáfrýjandi hafi ekki orðið bundinn um að leggja fram hlutfé til félagsins með öðrum hætti en þeim að verja til þess tekjum af leyfis- og sölusamningi sínum, hvorki gagnvart félaginu né þrotabúi þess. Hitt kann að vera álitamál, hvort honum hafi verið heimilt að segja upp samningnum á þeim tíma, er það gerðist, í ljósi þeirrar skuldbindingar hans. Það álitaefni hefur ekki verið reifað í máli þessu, og krafa aðaláfrýjanda er ekki gerð með skírskotun til þess, að bótaskylda vegna samnings-slitanna gæti átt við.

Samkvæmt þessu ber að staðfesta niðurstöðu hins áfrýjaða dóms og gera aðaláfrýjanda að greiða málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 29. mars 1996.

Mál þetta, sem síðast var dómtekið 11. þ. m., er höfðað fyrir bæjarþingi Reykjavíkur af Jóhannesi Sigurðssyni hrl. f. h. þrotabús Ístess hf., kt. 440985-0179, Glerárgötu 36, Akureyri, á hendur Ola Wattne, Sjøhagen 15, PB 319, 4001 Stafangri, Noregi, f. h. T. Skretting A/S, N-4001 Stafangri, Noregi, sem stjórnarformanni þess félags, með því að gera kröfu fyrir dómi 2. júní 1992 um fyrirtöku málsins, sem lögmaður verjanda hafði tjáð sig samþykkan með áritun á stefnu. Og með því að þing var sótt þennan sama dag af hálfu verjanda, var málið þingfest með framlagningu sömu stefnu í dómi og með bókun í þingbók í þá veru.

Dómkröfur stefnanda eru aðallega, að hið stefnda félag verði dæmt til að greiða þrotabúi Ístess hf. 43.980.807 kr. auk dráttarvaxta frá 21. júní 1991 til greiðsludags. Til vara krefst hann þess, að stefndi verði dæmdur til þess að greiða þrotabúi Ístess hf. 47.275.517 kr. auk dráttarvaxta frá 1. desember 1991 til greiðsludags.

Í báðum tilvikum er þess að auki krafist, að stefndi verði dæmdur til þess

að greiða þrotabúi Ístess hf. málskostnað skv. gjaldskrá A&P Lögmannna sf., og eins og honum er lýst á fram lögðum málskostnaðarreikningi.

Þá er þess krafist, að málskostnaður beri dráttarvexti skv. III. kafla laga nr. 25/1987 að liðnum 15 dögum frá dómsuppsögu í málinu.

Þess er jafnframt krafist, að dæmt verði, að dráttarvexti skuli leggja við höfuðstól fjárkröfu og málskostnaðar á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 21. júní 1992 í aðalkröfu og 1. desember 1992 í varakröfu og svo árlega þann dag.

Stefnda félag gerir þær dómkröfur að verða algerlega sýknað af kröfum stefnanda, en til vara, að kröfur stefnanda verði lækkaðar. Í báðum tilvikum er krafist málskostnaðar til handa stefndu eftir mati dómsins, er beri dráttarvexti skv. III. kafla laga nr. 25/1987 að liðnum 15 dögum frá dómsuppsögu í málinu.

Í þinghaldi 4. febrúar 1993 lýsti lögmaður stefnanda yfir því, að ekki væru gerðar kröfur á hendur Ola Wattne persónulega.

Stefndi gaf út réttargæslustefnu, dags. 28. september 1995, en birta 4. til 6. október 1995, þar sem hann stefndi Akureyrarbæ, kt. 410169-6229, Geislagötu 9, Akureyri, Kaupfélagi Eyfirðinga svf., kt. 680169-2769, Hafnarstræti 91-95, Akureyri, Byggðastofnun, kt. 450679-0389, Rauðarárstíg 25, Reykjavík, Hraðfrystistöð Þórshafnar hf., kt. 630169-2759, Eyrarvegi 16, Þórshafnarhreppi, Þórshöfn, Sigfúsi Jónssyni, kt. 020451-4759, Granaskjóli 8, Reykjavík, Magnúsi Gauta Gautasyni, kt. 080850-2989, Suðurbyggð 27, Akureyri, Birni Jósef Arnviðarsyni, kt. 240247-3869, Furulundi 4 G, Akureyri, og Guðmundi Stefánssyni, kt. 100452-4699, Borgarhlíð 6 B, Akureyri, til að gæta réttar síns í þessu máli, er það væri tekið fyrir 16. október 1995. Stefndi gerði engar kröfur á hendur réttargæslustefndu. Ekki var sótt þing af hálfu réttargæslustefndu.

Mál þetta var fyrst dómtekið 8. október 1993, en endurupptekið og endurflutt 14. apríl 1994 og dómtekið að nýju þann dag. Dómur var síðan kveðinn upp 19. sama mánaðar af fulltrúa dómstjóra. Stefndi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 28. júní 1994. Með dómi Hæstaréttar 8. júní 1995 var hinn áfrýjaði dómur felldur úr gildi og öll meðferð málsins fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur og málinu vísað í hérað til nýrrar meðferðar og dómsálagningar.

Dómarinn, er fer með málið nú, fékk það til meðferðar 9. ágúst 1995, og var málið dómtekið aftur 23. nóvember sl. Með úrskurði 21. desember var málinu vísað frá án kröfu. Úrskurðurinn var kærður til Hæstaréttar. Og með dómi Hæstaréttar 17. janúar sl. var hinn kærði úrskurður felldur úr gildi og jafnframt lagt fyrir dómarann að taka málið til efnislegrar meðferðar. Að lokinni aðalmeðferð 11. þ. m. var málið að nýju dómtekið.

I.

Málsatvik, málsástæður og lagarök stefnanda.

Með úrskurði skiptaráðandans á Akureyri 21. júní 1991 var bú fóðurverk-smiðjunnar Ístess hf. tekið til gjaldþrotaskipta. Var Jóhannes Sigurðsson hrl. skipaður bústjóri til bráðabirgða í þrotabúinu og síðar skiptastjóri.

Við upphaf skiptanna var hlutafé félagsins 199.231.000 kr. skv. skráningu í Hlutafélagaskrá og bókum félagsins. Ístess hf. var stofnað 24. maí 1985, og var stofnhlutafé þess 2.000.000 kr. Hinn 21. mars 1988 var hlutafé félagsins aukið í 20.000.000 kr. og í 80.000.000 kr. 7. apríl 1988. Á hluthafafundi í félaginu 5. apríl 1990 var ákveðið að auka hlutafé úr 80.000.000 kr. í 199.231.000 kr., þ. e. 119.231.000 kr. Eftirtaldir aðilar skráðu sig fyrir þessari hlutafjárhækkun hjá félaginu:

Akureyrarbær	kr.	35.000.000
Kaupfélag Eyfirðinga svf.	–	10.000.000
Byggðastofnun	–	10.000.000
Hraðfrystistöð Þórshafnar hf.	–	7.000.000
T. Skretting A/S	–	57.231.000
Samtals	kr.	119.231.000

Með bréfi stefnda, dags. 2. maí 1990, skráði félagið sig fyrir framan-greindri hlutafjárhækkun með því skilyrði, að greiðslur yrðu inntar af hendi eftir því, sem greiðslur fyrir framleiðsluleyfi, „royalty“, frá Ístess hf. til stefnda féllu í gjalddaga. Í bréfinu komu fram nánari útlistanir á því, hvernig greiðslurnar skyldu framreiknaðar miðað við lánskjaravísitölu og meðal-vexti skv. ákvörðun Seðlabanka Íslands hverju sinni.

Tilfni þessarar hlutafjárhækkunar var mjög erfið fjárhagsleg staða fyrir-tækisins og krafa viðskiptabanka þess um aukið fjármagn til þess að tryggja framhald rekstrar og fyrirgreiðslu í bankanum. Krafa viðskiptabanka fé-lagsins um aukið hlutafé kom m. a. til vegna þess, að hið stefnda félag skuldajafnaði kröfu sinni á hendur Ístess hf. við viðskiptaskuld félagsins hjá Ístess hf., en krafa Ístess hf. á hendur stefnda var til komin vegna fódursölu til stefnda. Viðskiptabanki Ístess hf., Landsbanki Íslands, taldi þessa skuldajöfnun óheimila, þar sem bankinn var með afurðalánaveð í fóðri, sem stefnda hafði verið selt.

Á dskj. nr. 13 er yfirlit yfir þær greiðslur, sem stefndi hafi þegar innt af hendi. Þar má sjá, að af áðurgreindu hlutafjárloforði eru 37.193.082 kr. auk umsaminna vaxta og vísitöluhækkunar ógreiddar. Fjárhæð í kröfugerð er reiknuð þannig út, að ofan á 37.193.082 kr. er reiknuð hækkun skv. láns-kjaravísitölu frá apríl 1990 til annars vegar 21. júní 1991 (upphaf gjaldþrota-

skipta) og hins vegar 1. desember 1991 (röskum mánuði eftir formlegt innheimtubréf). Að auki eru á fjárhæðirnar, þannig uppfærðar, reiknaðir meðalvextir skv. ákvörðun Seðlabanka Íslands á verðtryggðum útlánnum. Um þessa skilmála er vísað til dómskjals nr. 10. Höfuðstóll stefnufjárhæðar er sundurgreindur þannig:

Aðalkrafa:

Eftirstöðvar	kr.	37.193.082
Vísitöluhækkun apríl 1990 til 21. júní 1991	kr.	3.044.135
Vextir frá 25. apríl 1990 til 21. júní 1991	kr.	3.743.590
Samtals	kr.	43.980.807

Varakrafa:

Eftirstöðvar hlutafjárloforðs	kr.	37.193.082
Vísitöluhækkun apríl 1990 til 1. desember 1991	–	4.410.092
Vextir frá 25. apríl 1990 til 1. desember 1991	–	5.672.343
Samtals	kr.	47.275.517

Samkvæmt dskj. nr. 10 stofnaðist skuldbindandi hlutafjárloforð gagnvart Ístess hf. í samræmi við reglur hlutafélagsins.

Aðrir áskrifendur greiddu hlutafjárloforð sín í beinu framhaldi samþykktar hluthafafundarins um hækkunina.

Upplýsingar um framangreinda hlutafjárhækkun voru í samræmi við hlutafélagalög sendar Hlutafélagaskrá með tilkynningu, dags. 5. september 1990. Í tilkynningunni var tekið fram, að hlutafé félagsins hefði verið hækk- að úr 80.000.000 kr. í 199.231.000 kr. og að 62.000.000 kr. af hækkuninni væru þegar greiddar.

Við skoðun á bókum félagsins eftir upphaf gjaldþrotaskiptameðferðar kom í ljós, að stefndi átti ógreitt af áðurgreindu hlutafjárloforði 37.193.082 kr. auk umsaminna vaxta og vísitöluhækkunar. Stefnufjárhæð í aðalkröfu er áðurgreind fjárhæð vaxta og vísitölufærð til 21. júní 1991, en varakrafa reiknuð með sama hætti til 1. desember 1991.

Með bréfi bústjóra þrotabúsins 28. október 1991 var stefndi formlega krafinn um greiðslu á ógreiddu hlutafjárloforði. Greiðsluskyldu var gersamlega hafnað á þeim grundvelli, að loforðið hefði verið bundið því skilyrði, að greiðslur vegna leyfisgjalds rynnu til greiðslu á hlutafjárloforðinu. Þar sem ekki varð um frekari greiðslur á leyfisgjaldi að ræða vegna gjaldþrots Ístess hf., væri stefnda ekki skylt að greiða meira.

Þar sem ekki tókst að ná samkomulagi um uppgjör á þessari kröfu,

hvorki einni sér né í tengslum við kaupþilboð stefnda í verksmiðju félagsins, var ekki um annað að ræða en fá niðurstöðu í málið með málsókn.

Kröfur stefnanda eru aðallega reistar á því, að hið stefnda félag hafi skrifað sig fyrir hlutafé, að fjárhæð 57.231.000 kr., þegar hlutafé félagsins var hækkað, og hafi félagið ekki enn greitt 37.193.082 kr. auk vaxta og vísi-töluhækkunar. Beri félaginu því að greiða þá fjárhæð til þess að fullnægja loforðinu. Skilyrði stefnda um, að hlutafjárloforðið skyldi einungis greitt með leyfisgjaldsgreiðslum, er ógilt gagnvart Ístess hf. og kröfuhöfum þess, þar sem skilyrði, sem gefin eru fyrir hlutafjárloforðum, falli niður við skráningu hlutafjárhækkunarinnar hjá Hlutafélagaskrá.

Ef ekki verði fallist á, að um greiðsluskyldu á hlutafjárloforði sé að ræða hjá stefnda, er á það bent, að hið stefnda félag sé skaðabótaskyldt vegna þess tjóns, sem það hafi valdið Ístess hf. og kröfuhöfum þess félags með saknæmri hegðun í tengslum við hlutafjárhækkun í félaginu, sem ákveðin hafi verið á hluthafafundi 5. apríl 1990. Sökin felist m. a. í því, að fyrirsvarsmaður félagsins, Carl Henrik Harlem, hafi átt þátt í að taka ákvörðun um hækkun hlutafjár og tilkynna Hlutafélagaskrá um þá hækkun, án þess að tryggt væri, að fyrir lægju óskilyrt og innheimtanleg hlutafjárloforð fyrir allri hlutafjárhækkuninni.

Þátttaka í hlutafjárhækkuninni var til þess fallin að vekja traust lánardrottna félagsins á því, að hlutafé, sem svaraði til skráðrar hlutafjárhækkunar, yrði greitt inn í félagið. Sem stofnandi félagsins, ráðandi hluthafar og með fyrirsvarsmann sinn í stjórn félagsins beri stefndi skaðabótaábyrgð á því tjóni, sem þrotabúið og þar með kröfuhafar félagsins verði fyrir, ef ekki verði um að ræða greiðsluskyldu á ógreiddri hlutafjárhækkun. Vanræksla stefnda eða fyrirsvarsmanns hans felist m. a. í því að sinna ekki á fullnægjandi hátt kröfum hlutafélagalaga, sem gerðar eru um ákvörðunartöku og eftirlit með því, að ákvörðun um hlutafjárhækkun sé fylgt eftir og hún réttilega skráð.

Stefnandi vísar einnig til þess, að stefnda sé ekki heimilt að nota kröfu, sem hann hefur lýst í þrotabúi Ístess hf. vegna ábyrgðarskuldbindingar, til skuldajafnaðar við kröfu um greiðslu á hlutafjárloforði eða eftir atvikum skaðabótakröfu. Hlutafjárframlög í hlutafélögum eigi að koma til skipta til allra kröfuhafa í þrotabúið. Hlutafjárframlög eru áhættufjármunir í félögum, sem standa til tryggingar kröfum á hendur félaginu. Hið sama gildir um ógreidd hlutafjárloforð eða bótakröfur vegna tjóns af áðurgreindu tagi. Skuldajöfnuður komi því ekki til álita.

Stefnandi kveðst reisa kröfu sína um greiðslu á vangreiddu hlutafé á ákvæðum hlutafélagalaga nr. 32/1978 um hlutafjárhækkun og um tilkynn-

ingar þar að lútandi svo og almennum reglum kröfuréttarins um ógreidd loforð. Einkum er stuðst við ákvæði 2. mgr. 7. gr., 27. – 34. gr. og 146. – 147. gr. laga nr. 32/1978.

Samkvæmt ákvæði 2. mgr. 7. gr., sbr. 32. gr. hl., sé óheimilt að binda áskrift að hlutafé skilyrðum. Sé áskrift skilyrt, falli skilyrðið niður, þegar hlutafjárhækkunin er skráð hjá Hlutafélagaskrá, og er áskrifanda þá skylt að greiða hlutafé án þess fyrirvara, sem fram kom í áskrift.

Krafa um skaðabótaábyrgð tjáir stefnandi reista á almennu sakarreglunni og reglunni um húsbónðaábyrgð svo og á 132. gr. hl., að því er varði ábyrgð stefnda sem stofnanda. Samkvæmt þeim reglum beri tjónvöldum að greiða bætur fyrir tjón, sem þeir eða starfsmenn þeirra valdi hlutafélagi og kröfuhöfum þess með saknæmum hætti.

Krafa um vexti er reist á II. og III. kafla laga nr. 25/1987, einkum 10. gr. og 12. gr. þeirra laga.

Krafa um málskostnað styðst við 129. og 130. gr. laga nr. 91/1991.

II.

Málavextir, málsástæður og lagarök stefnda.

Stefndi lýsir málavöxtum á þann veg, að hann hafi um árábil verið minni hlutaeigandi hlutafjár í hlutafélaginu Ístess hf. Árið 1990 hafi rekstur þessa félags gengið illa, en meirihlutaeigendur hlutafjárins í félaginu hafi lagt mikla áherslu á að halda rekstri þess áfram. Stefndi hafi dregist á að taka þátt í hlutafjáráukningu til að rétta af fjárhag félagsins með því, að hlutafjárauki þess greiddist með eftirgjöf á eða skuldajöfnuði við leyfisgjaldsgreiðslur („royalty“-greiðslur), sem hlutafélagið hafi átt að greiða stefnda, eftir því sem þær greiðslur kæmu í gjalddaga. Er Ístess hf. hafi orðið gjaldþrota, hafi hlutafjáráukinn eigi verið að fullu greiddur, þar sem leyfisgjaldsgreiðslur frá Ístess hf. hafi eigi náð þeirri fjárhæð, sem hlutafjáráukanum nam. Stefndi telur sig óskuldbundinn að greiða mismuninn, þar sem loforðið um hlutafjáráukann hafi frá upphafi verið bundið því skilyrði, að hann greiddist í formi eftirgjafar eða skuldajafnaðar við leyfisgjaldsgreiðslur frá Ístess hf., en eftir gjaldþrot félagsins hafi ekki verið um frekari leyfisgjaldsgreiðslur að ræða frá því. Telur stefndi sig óskuldbundinn að greiða það, sem ógreitt er af hlutafjárloforðinu, enda hafi enginn ágreiningur verið um skilyrði stefnda fyrir greiðslu þess.

Sýknuástæða stefnda er einkum sú, að lög standi ekki til að fella greiðsluskyldu á stefnda, að því er hlutafjáráukann varðar, þar sem það hafi frá upphafi legið ljóst fyrir, að hlutafjáráukaloforð stefnda hafi verið skilyrðum bundið, sbr. dskj. nr. 9, 10, 11 og 17. Hafi láðst að ganga réttilega frá

hlutafjárukningunni að formi til og í tilkynningu til Hlutfélagaskrár, sé ekki við stefnda að sakast, þar sem stefnda hafi ekkert komið það mál við. Það hljóti hins vegar að hafa verið mál meirihlutaeigendanna og eftir atvikum hinna íslensku stjórnaraðila að sjá um rétta tilkynningu til Hlutfélagaskrár. Í þessu sambandi er af hálfu stefnda bent á, að stefndi sé erlendum aðili, ókunnugur íslenskum lögum, en meirihlutaeigendurnir íslenskir. Það sé því ljóst, að væri um greiðsluskyldu að ræða í tengslum við hlutafjárukninguna, eigi sú skylda að lenda á einhverjum öðrum en stefnda, þar sem stefndi hafi ekkert til sakar unnið. Dæmdust kröfurnar á stefnda, væri ljóst, að félagið hlyti að eiga endurkröfu á meirihlutaeigendurna og eftir atvikum hina íslensku stjórnarmeðlimi og framkvæmdastjóra félagsins, Guðmund Stefánsson, sem hafi sent inn tilkynningu til Hlutfélagaskrár án þess að geta þess, að hluti af hlutafjárukningunni væri bundinn skilyrðum.

Stefndi telur, að það leiði af 32. gr., sbr. 2. mgr. 7. gr. hlutfélagalaga, að telja skuli áskrift hans ógilda og óskuldbindandi, þar sem ekki hafi verið formlega rétt frá henni gengið. Í greinargerð með frumvarpi til laga um hlutfélög nr. 32/1978 komi skýrt fram, að „fari hlutaáskrift ekki fram í samræmi við þær formreglur, sem kveðið sé á um í greininni, sé afleiðingin sú, að áskriftaraðili geti borið fyrir sig, að áskriftin sé ekki bindandi fyrir hann. Þau takmörk eru þó sett fyrir áðurgreindum rétti áskriftaraðila til þess að bera fyrir sig, að áskrift sé óskuldbindandi, að hann verði að mótmæla því við ráðherra, áður en félagið er skrásett, að áskrift sé bindandi. Reglur þessar eru settar til verndar áskriftaraðila. Ef stofnendur komast að raun um, að formreglna hafi ekki verið gætt, verða þeir að tilkynna áskriftaraðila um það, svo að tök séu á að fá upplýst, hvort áskriftaraðili muni falla frá rétti sínum til að mótmæla áskriftinni. Náist ekki samkomulag og áskriftaraðili mótmæli við ráðherra, áður en skrásetning hefur farið fram, er viðkomandi áskrift brott fallin“. Samkvæmt greinargerðinni gildi hið sama, þegar áskrifandi að hlutfé bindur áskrift sína skilyrðum.

Það sé því ljóst af ofangreindri tilvitnun í greinargerð með hlutfélagalögnum, að áskrift verði ekki bindandi vegna skorts á mótmælum við ráðherra, nema áður hafi til komið tilkynning til áskriftaraðila um hugsanlegan ágalla varðandi formreglur. Engin slík tilkynning hafi borist stefnda, og hafi félagið eða fyrirsvarsmenn þess ekki haft hugmynd um hugsanlegan ágalla eða um það, hvenær og hvernig hlutafjárukningin hafi verið tilkynnt til Hlutfélagaskrár. Af þessum ástæðum komi ekki til greina að fella greiðsluskyldu á stefnda.

Þá er því eindregið mótmælt, að stefndi beri húsbóndaábyrgð á stjórnar-

manninum, Carl Henrik Harlem, og raunar verði ekki séð, að Carl Henrik Harlem hafi aðhafst neitt það, sem felli ábyrgð á hann gagnvart stefnanda eða kröfuhöfum í þrotabú þess félags. Það athugist, að Carl Henrik Harlem sé erlendur maður, búsettur erlendis, ókunnugur íslenskum lögum, og hafi ekki verið kunnugur daglegum rekstri Ístess hf., sem glöggt megi sjá á því, að stjórnarfundir í félaginu, sem hann hafi setið, hafi gjarnan verið haldnir í Keflavík, nærri alþjóðaflugvellinum, þar sem hann hafi átt stutta viðdvöl á Íslandi. Carl Henrik Harlem hafi ekki haft hugmynd um, að formskilyrðum varðandi hlutafjárukninguna kynni að vera áfátt, og hafi engan þátt átt í því, að send var tilkynning til Hlutafélagaskrár, sem ekki hafi borið það með sér, að loforð stefnda um hækkun hlutafjár var skilyrt.

Stefnandi haldi því fram, að stefndi sé bótaskyldur gagnvart sér vegna saknæmrar háttsemi, er felist í því, eins og segi í greinargerð stefnanda á dskj. nr. 2, bls. 2-3, „að fyrirsvarsmaður félagsins, Carl Henrik Harlem, hafi átt þátt í að taka ákvörðun um hækkun hlutafjár og tilkynna Hlutafélagaskrá um þá hækkun, án þess að tryggt væri, að fyrir lægju óskilyrt og innheimtanleg hlutafjárloforð fyrir allri hlutafjárhækkuninni. Þátttaka í hlutafjárhækkuninni hafi verið til þess fallin að vekja traust lánardrottna félagsins á því, að hlutafé, sem svaraði til skráðrar hlutafjárhækkunar, yrði greitt inn í félagið. Sem stofnendur í félaginu, ráðandi hluthafar og með fyrirsvarsmann sinn í stjórn félagsins beri stefndu skaðabótaábyrgð á því tjóni, sem félagið og þar með kröfuhafar félagsins hafi orðið fyrir, ef ekki sé um að ræða greiðsluskyldu á ógreiddu hlutafjárhækkuninni. Vanræksla stefnda eða fyrirsvarsmanns hans felist m. a. í því að sinna ekki á fullnægjandi hátt kröfum hlutafélagalaga, sem gerðar séu til ákvörðunartöku og eftirlits með því, að ákvörðunum um hlutafjárhækkunir sé fylgt eftir og þær réttilega skráðar“. Hér er hins vegar um misskilning að ræða hjá stefnanda að mati stefnda, því að í fyrsta lagi sé ekki óheimilt að binda hlutafjáruka-loforð skilyrði, þótt hins vegar kunni í því sambandi að vera þörf á að gæta ákveðinna formreglna, í öðru lagi hafi Carl Henrik Harlem engan þátt átt í tilkynningu um hækkun hlutafjárins, í þriðja lagi hafi stefndi, T. Skretting A/S, ekki verið ráðandi hluthafi í félaginu, en eins og áður er fram komið, hafi stefndi verið minnihluta eigandi í félaginu og ekki haft áhuga á að halda rekstri þess áfram vegna fjárhagsörðugleika árið 1990, fyrir beiðni meirihluta eigendanna hafi stefndi hins vegar dregist á að taka þátt í hlutafjárukningunni og hafi ekki verið farið að formreglum, þá sé ekki um vanrækslu af hálfu stefnda, T. Skretting A/S, eða fyrirsvarsmanna hans að ræða, og í fjórða lagi hafi stefndi, T. Skretting A/S, ekki valdið félaginu eða kröfuhöfum þess neinu tjóni.

Aldrei hafi verið til þess ætlast, að hlutafjáruki T. Skretting A/S yrði greiddur öðruvísi en með skuldajöfnuði við leyfisgjaldsgreiðslur. Stefndi, Ístess hf., hefur því aldrei getað gert kröfu til greiðslu í öðru formi, og kröfuhafar félagsins eða þrotabú þess öðlist ekki betri rétt en félagið átti sjálft. Hugsanlega gætu kröfuhafar félagsins reist einhvern rétt á því, að tilkynning til Hlutfélagaskrár hafi ekki borið það með sér, að hlutafjárukningin hafi að hluta til verið skilyrt, en eins og áður greinir, hafi stefndi, T. Skretting A/S, eða Carl Henrik Harlem ekki átt neinn þátt í því, að tilkynning var send, eins og hún var orðuð, og beri hvorugur ábyrgð á því.

Vaxtakröfu stefnanda er mótmælt og allur fyrirvari gerður varðandi vísi-
töluhækkunar í útreikningum stefnanda og útreikningana í heild.

Stefndi krefst þess, að viðurkenndri kröfu T. Skretting A/S í þrotabú Ístess hf., að fjárhæð 3.476.052,23 danskar kr., verði skuldajafnað við þær kröfur stefnanda, sem fram kynnu að ganga í málinu, að dugi til sýknu.

Til allra þrautavara krefst stefndi þess, fari svo, að dómurinn telji stefnda, T. Skretting A/S, að einhverju leyti bótaskyldan, að bótafjárhæð verði færð niður, sbr. 132. gr. laga nr. 32/1978.

Við flutning málsins hélt lögmaður stefnda því fram, að loforð stefnda um þátttöku í hlutafjárukningu Ístess hf., eins og að henni var staðið, hafi í raun verið framlag stefnda með sérstökum skilyrðum til félagsins með þeim hætti, sem VI. kafli laga nr. 32/1978 um hlutfélög mæli fyrir um, en ekki skráning fyrir nýjum hlutum, eins og V. kafli sömu laga kveði á um.

III.

Niðurstaða.

Aðalfund félagsins 5. apríl 1990 sóttu fulltrúar alls hlutafjár og gerðu engar athugasemdir við fundarboð. Þar voru m. a. samþykktir reikningar ársins 1989 og samþykkt tillaga stjórnar um, að eiginfjárstöðu yrði breytt sem næmi halla ársins. Enn fremur samþykkti aðalfundur breytingu á 4. lið samþykktar félagsins í þá veru, að hlutfé félagsins, sem var á þeim tíma 80.000.000 kr., yrði 199.231.000 krónur. Þá var ákveðið, að nafnverð hlutabréfa yrði 1.000 kr., 10.000 kr., 100.000 kr. og 1.000.000 kr., en atkvæði fylgdi þó því aðeins hlut, að hluturinn væri greiddur.

Í þýðingu löggilts skjalapýðanda á bréfi Carls Henriks Harlem framkvæmdastjóra fyrir hönd T. Skretting A/S til Ístess hf., dags. í Stafangri 2. maí 1990, segir: „ . . .

Við staðfestum hér með, svo að allt sé rétt, að við erum sammála um hlutafjárukninguna, sem ákveðin var á aðalfundi félagsins 5. apríl 1990.

Aðild okkar að fjárukningunni verður þannig:

T. Skretting A/S skal auka hlutfé félagsins með fjárhæð sem svarar til þess, sem Ístess greiðir T. Skretting í framleiðsluleyfisgjald, þar til T. Skretting á 48% hlutfjár. Þetta skal gerast með því, að T. Skretting tekur við hlutabréfum sem greiðslu fyrir framleiðsluleyfi á eftirfarandi hátt:

Greiðslur T. Skretting verða lækkaðar miðað við 25. apríl 1990 í hlutfalli við lánskjaravísitölu, sem nú er 2.844. Enn fremur reiknast vextir á greiðslurnar frá sama degi eftir meðalvaxtafæti fyrir vísitölubundin lán samkvæmt útreikningi Seðlabankans að vaxtalögum, nú 7,8% á ári.

Gefa skal út hlutabréf ársfjórðungslega og tveimur mánuðum eftir fjórðungamót. Við útgáfuna skal reikna verðmæti hlutabréfanna með eftirfarandi reikningsreglu, þar sem R= framleiðsluleyfisgjald, V= vaxtamánuðir, Vf= vaxtafótur á mánuði, Iu= vísitala 25. apríl 1990, Ie= vísitala útgáfudag og H= hlutfjárgreiðsla:

$$H = (R - R \times V_t \times V_f) \times \frac{I_u}{I_e}.$$

Eftir 2. hlutfjáraukningu verður heildarhlutfé félagsins, þegar hlutur T. Skretting er aftur orðinn 48%, 199 231 000 kr.“

Bréf þetta er í fullu samræmi við ákvörðun aðalfundar að viðstöddum fulltrúum alls hlutfjár, að aukningu hlutfjár frá hendi T. Skretting skyldi greiða með þeim hætti, sem í bréfinu segir.

Í Lögbirtingablaði, nr. 3, 84. ár, þriðjudaginn 8. janúar 1991, birting nr. 13579, segir: „Á stjórnarfundum í Ístess hf., Glerárgötu 36, Akureyri, kt. 440985-0179, urðu þær breytingar á stjórn fyrirtækisins, að . . . Á aðalfundi félagsins 5. apríl sl. var ákveðið að auka hlutfé úr 80 000 000 kr. í 199 231 000 kr. Þegar hafa 62 000 000 kr. verið greiddar inn af aukningunni.“

Auglýsing þessi er reist á tilkynningu til Hlutfélagaskrár frá Guðmundi Stefánssyni f. h. Ístess hf., dags. á Akureyri 5. september 1990, en Guðmundur var á þessum tíma framkvæmdastjóri félagsins og hafði prókúrumboð. Ósannað er hins vegar, að forsvarsmenn T. Skretting A/S hafi staðið að þessari auglýsingu í Lögbirtingablaðinu.

Af ákvæðum III. og V. kafla laga um hlutfélög nr. 32/1978, sbr. og 2. tl. 4. gr., 2. mgr. 5. gr., 5. tl. 2. mgr. 6. gr., leiðir, að ekki verður litið á loforð stefnda um að taka þátt í aukningu hlutfjár með tilfallandi fjármunum frá Ístess hf. ótímabundið, uns náð verði tilætlaðri fjárhæð sem gilt hlutfjárloforð. Þetta loforð T. Skretting A/S um endurgreiðslu T. Skretting A/S til Ístess hf. fyrir framlag hins síðarnefnda til hins fyrrnefnda fyrir framleiðsluleyfi var ekki eign fyrir Ístess hf. í þeim skilningi, sem miðað er við um hugtakið ógreitt hlutfjárloforð, enda hefur ekki heldur verið gerð tilraun til að sýna, að svo hafi verið, með ársreikningum Ístess hf. eða með umsögn lög-

giltis endurskoðanda, sbr. 2. mgr. 31. gr. laga nr. 32/1987 um hlutafélög, sbr. og 42. gr. laga nr. 69/1989. Ekki stoðar fyrir stefnanda í þessu sambandi að vísa til ákvæðis 2. mgr. 7. gr. laga nr. 32/1987 um hlutafélög, því að ákvæðið tekur til ákveðinna loforða um hlutafé með skilyrðum, en ekki, eins og hér háttar til, til loforðs um að verja óvissum framtíðartekjum af hlutafélagi til að kaupa hlutabréf í sama félagi á ótilgreindum tíma.

Verður þá vikið að þeirri málsástæðu stefnanda, að stefndi beri bóta-ábyrgð á því tjóni, sem félagið hafi valdið Ístess hf. og kröfuhöfum þess félags með saknæmri hegðun fyrirsvarsmanns hins stefnda félags, Carls Henriks Harlem, í tengslum við hlutafjárhækkun hjá Ístess hf., er ákveðin hafi verið á hluthafafundi 5. apríl 1990. Af framburði vitna og öðrum gögnum málsins verður ekki annað ráðið en Carl Henrik hafi fallist á málaleitan annarra stjórnarmanna Ístess hf. um, að T. Skretting A/S legði fram verðmæti til Ístess hf. með þeim hætti, sem hefur verið rakinn. Ekki liggur fyrir í málinu, að þetta samþykki hans og efndir T. Skretting A/S í samræmi við það hafi valdið stefnanda tjóni á neinn hátt.

Samkvæmt framangreindu verður hið stefnda félag sýknað af kröfum stefnanda.

Rétt er, að hvor aðili beri sinn kostnað af málinu.

Páll Þorsteinsson héraðsdómari kveður upp dóminn.

D ó m s o r ð:

Stefndi, T. Skretting A/S, er sýkn af kröfum stefnanda, protabús Ístess hf. Málskostnaður er ekki dæmdur.
